UNIWERSYTET JAGIELLOŃSKI
COLLEGIUM MEDICUM
W KRAKOWIE

Wydział Lekarski

Prof. dr hab. n. med. Iwona Gregorczyk-Maga

Katedra Stomatologii Wieku Rozwojowego

IS UJ CM w Krakowie

Iwona.gregorczyk-maga@uj.edu.pl

Kraków 12/07/2026

Recenzja pracy doktorskiej lek. dent. Magdaleny Pryndy

Temat: „Opieka stomatologiczna nad dziećmi z zburzeniami ze spektrum autyzmu- aspekty higieniczne, adaptacyjne i ortodontyczne "

Promotor: dr hab. n. med. Rafał Wiench

Katedra i Zakład Chorób Przyzębia i Błony Śluzowej Jamy Ustnej, Wydział Nauk Medycznych w Zabrzu, Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach

Promotor pomocniczy: dr n.med. Wojciech Niemczyk

Katedra i Zakład Chorób Przyzębia i Błony Śluzowej Jamy Ustnej, Wydział Nauk Medycznych w Zabrzu, Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach

Katedra i Zakład Chirurgii Stomatologicznej, Wydział Lekarsko- Stomatologiczny Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu

Struktura rozprawy

Przedmiotem pracy doktorskiej jest cykl czterech (4) prac opublikowanych w recenzowanych i punktowanych czasopismach naukowych. Wszystkie prace są spójne tematycznie. Dwie prace są oryginalne (eksperymentalne), dwie są poglądowe (systematic review, narrative review). Łączny wskaźnik IF publikacji stanowiących dysertację doktorską wynosi 8,7 , a liczba

punktów MNiSW jest równa 440. Doktorantka we wszystkich pracach jest pierwszym autorem. Rozprawa doktorska jest napisana z uwzględnieniem struktury podziału na podrozdziały: wykaz publikacji stanowiących rozprawę doktorską, wstęp, hipoteza i cele pracy, materiały i metody, wyniki, dyskusja, wnioski, piśmiennictwo. Każdy z rodziałów zawiera precyzyjnie określone podrozdziały szczegółowe. Ponadto uzupełnienie stanowią: wykaz stosowanych skrótów, spis tabel i rycin, kopie opublikowanych przedmiotowych prac naukowych oraz oświadczenia współautorów. Praca jest napisana z zachowaniem poprawności językowej zarówno w zakresie języka polskiego , jak i naukowego. Literatura została dobrana w sposób prawidłowy z uwzględnieniem najnowszych periodyków.

Treść rozdziałów i ich ocena merytoryczna

Przedstawiona rozprawa doktorska stanowi próbę syntetycznego ujęcia trzech kluczowych obszarów stomatologicznej opieki nad dziećmi z ASD: higienicznego, adaptacyjnego, ortodontycznego oraz identyfikacji barier utrudniających skuteczne leczenie w tych obszarach.

We wstępie pracy doktorskiej Doktorantka w sposób bardzo uporządkowany przedstawiła merytoryczne tło przeprowadzonych badań odnosząc się do dowodów naukowych. Odniosła się do obecnie obowiązującej definicji autyzmu, wspomniała o czynnikach etiologicznych, a następnie omówiła główne przyczyny problemów stomatologicznych towarzyszących tym zaburzeniom. Autyzm, współcześnie jest określany jako spektrum zaburzeń (ASD, *Autism Spectrum Disorder*) o podłożu neurorozwojowym. Diagnoza oparta jest o dwie główne osie objawów, tj. deficyty w komunikacji społecznej oraz występowanie powtarzalnych i utwalonych wzorców zachowań. U ok. 90 % dzieci z rozpoznanym ASD występują deficyty w integracji sensorycznej (IS). Według danych epidemiologicznych częstość występowania ASD systematycznie wzrasta, co stanowi rosnące wyzwanie dla opieki medycznej, w tym stomatologicznej. Środo-

wisko wizyty stomatologicznej jest dla dziecka z ASD bardzo trudne z uwagi na brak przewidywalności oraz obecność bodźców sensorycznych związanych z jej przebiegiem. Populacja dzieci z ASD jest bardzo różnorodna. Dlatego kluczowa dla powodzenia utrzymania stanu zdrowia jamy ustnej jest spersonalizowana adaptacja środowiska wizyty stomatologicznej do potrzeb dziecka z ASD oraz ukierunkowany plan opieki stałej. Doktorantka sformułowała hipotezę badawczą oraz 8 celów szczegółowych przedmiotowej pracy z zachowaniem rzetelności naukowej i dociekliwości badawczej. Wybór tematu badawczego przez Doktorantkę uważam za bardzo cenny, mający implikacje kliniczne, aktualny, biorąc pod uwagę istotę problemu terapeutycznego, nacechowany nowatorskimi elementami. Metodologia została zaplanowana bardzo dokładnie. W badaniach oryginalnych uwagę recenzenta zwraca określenie smple size, mocy próby, kalibracja metody. W badaniach poglądowych (przegląd narracyjny oraz systematic review) zastosowano wyszukiwanie publikacji w oparciu o wytyczne PRISMA 2020, tj w bazach: Cochraine, PubMed, Scopus, Embase. Oceniono poziom zgodności wyszukiwań (test k Cohena). Wykorzystano metodę kuli śnieżnej dla wzmocnienia wyszukiwań oraz metody intra- i infra- obserwer dla zapewnienia obiektywności. Jest to bardzo cenna umiejętność w pracy naukowej, która predysponuje do dalszego rozwoju Doktorantki. Uwagę recenzenta zwraca także przemyślny układ badań. Wyniki analiz piśmiennictwa były podstawą do empirycznych badań eksperymentalnych. Wyniki uzyskane z analizy piśmiennictwa jednoznacznie wskazują, że:

- dzieci z ASD wymagają indywidualnie dobranych strategii adaptacyjnych, łączących elementy przygotowania wizualnego, adaptacji sensorycznej i wsparcia rodziców,
- główną przeszkodą w zapewnieniu im odpowiedniej opieki jest niedostateczne przygotowanie personelu medycznego oraz ograniczona dostępność placówek specjalistycznych,

- istnieje potrzeba opracowania zintegrowanych wytycznych postępowania klinicznego w stomatologicznej opiece nad pacjentami z ASD, obejmujących zarówno adaptację środowiska, jak i komunikację oraz techniki behawioralne.

Wyniki eksperymentalnych badań oryginalnych wykazały istotnie gorszy stan higieny jamy ustnej wśród dzieci z ASD, potwierdzony wyższymi wartościami wskaźników PUW/puw i OHI, a także częstszym występowaniem zapaleń dziąseł. Doktorantka tłumaczy ten fakt zaniedbaniami w higenizacji, wynikającymi z ograniczonej samodzielności pacjentów, trudnościami motorycznymi oraz niewystarczającą edukacją rodziców. Ostatnie wnioski nie znajdują jednak odzwierciedlenia w prezentowanych badaniach oryginalnych Doktorantki. W załączonych publikacjach nie przedstawiono analiz dotyczących zaburzeń motorycznych czy też poziomu edukacji rodziców. Równolegle wykazano, że dzieci z ASD charakteryzują się większym zapotrzebowaniem na leczenie ortodontyczne - szczególnie w zakresie tyłozgryzów i zgryzów otwartych - co potwierdza zwiększoną częstość występowania parafunkcji oraz zaburzeń napięcia mięśniowego w tej grupie. Istotne jest poszukiwanie i stosowanie przez Doktorantkę obiektywnych narzędzi do oceny klinicznej w części eksperymentalnej, tj. wskaźników PUW, puw, OHI, SBI, IOTN.

Wśród ograniczeń przeprowadzonych badań Doktorantka wskazuje liczebność grupy. Nawiązując do powyższego, z pozycji recenzenta, zachęcam więc do kontynuacji badań w większej populacji i poszerzonym obszarze metodologicznym.

Zastosowana narracja jest dobra, treść wyrażona poprawnie z zachowaniem sformułowań naukowych. Zawarte informacje i sposób prowadzenia narracji wykazują związek z tematem pracy. Układ i struktury podziału są zgodne z wytycznymi dla oryginalnych prac naukowych.

Doktorantka merytorycznie uzasadnia wybór tematu, w kontekście epidemiologicznym, klinicznym i poznawczym w obszarze nauk podstawowych. Autorka przedstawia przyjętą hipotezę, którą w bardzo logiczny sposób, poprzez realizację poszczególnych celów szczegółowych oraz odpowiednio dobraną metodologię prowadzi do sformułowania wniosków.

Z punktu widzenia naukowego oraz klinicznego otrzymane wyniki z jednej strony częściowo potwierdzają stawianą przez Doktorantkę hipotezę, z drugiej wskazują na konieczność uwzględnienia w leczeniu pacjentów z ASD. W tym kontekście wybór obszaru tematycznego przedmiotowych badań uważam za uzasadniony, uwzględniający nowatorskie elementy.

Innym aspektem w utrzymaniu zdrowia jamy ustnej dzieci z ASD jest utrudniony dostęp do opieki stomatologicznej. Brak systemowych rozwiązań zarówno w kontekście zaspokojenia potrzeb dzieci z ASD oraz przygotowania lekarzy dentystów do pracy w tej populacji pacjentów dodatkowo obniza skuteczność i efektywność w utrzymaniu zdrowia jamy ustnej. Dlatego przedmiotowe przedsięwzięcie naukowe stanowi istotny krok dla podstaw systemowych rozwiązań. W podsumowaniu , Doktorantka wskazuje na mocne oraz słabe strony przedmiotowej dysertacji doktorskiej.

Podsumowanie

Rozprawa doktorska będąca przedmiotem recenzji jest bardzo logicznym ciągiem myślowym wykazującym badawczą spójność przyczynowo- skutkową. Wszystkie prace cyklu zostały podparte starannie dobraną aktualną literaturą naukową, zarówno w kontekście tematycznym, jak i wartości bibliometrycznych. Układ pracy zachowuje wszystkie struktury podziału treści.

UNIWERSYTET JAGIELLOŃSKI
COLLEGIUM MEDICUM
W KRAKOWIE

Wydział Lekarski

Z obowiązku recenzenta pozwolę sobie zwrócić uwagę na kilka niedociągnięć, które nie umniejszają wartości merytorycznej a pozostają w sferze doskonalenia warsztatu pracy naukowo-badawczej Doktorantki.

1. W pracy nie uwzględniono udziału czynników zewnątrzpochodnych mogących mieć wpływ na stan zdrowia jamy ustnej (farmakoterapii, wybiórczości pokarmowych, itp.), np. w kryteriach wyłączenia z badania.

2. Podrozdział ,,Lakowanie, lakierowanie", str. 46. W tabeli przedstawiono (prawidłowo) korelację miedzy wpływem lakierowania/lakowania a wartością PUW, natomiast w tekście jest odwrócona zależność. Można błędnie zinterpretować, ze analiza dotyczyła wpływu zmienności PUW na częstość lakierowania/lakowania.

Wniosek końcowy

Rozprawa doktorska autorstwa lek. dent. Magdaleny Pryndy spełnia warunki określone w spełnia warunki określone w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. W związku z powyższym wnoszę do Rady Dyscypliny Nauk Medycznych Śląskiego Uniwersytetu Medycznego, o dopuszczenie lek. dent. Magdaleny Pryndy do dalszych etapów przewodu doktorskiego oraz z uwagi na nowatorski wymiar i wagę prowadzonych badań wnoszę o wyróżnienie.

Z wyrazami szacunku

Katedra Stomatologii
Wieku Rozwojowego UJ CM
Iwona Gregorczyk-Maga
prof. dr hab. n. med. Iwona Gregorczyk-Maga
kierownik